

Universitat Autònoma
de Barcelona

Facultat de Ciències polítiques i Sociologia

RESUM EXECUTIU

La música com a eina reivindicativa: la *Nueva Canción* i
la seva incidència en la cultura i la política xilenes

Autora: Valentina Latapiat Gutiérrez (1421651)

Tutor: Josep Verdaguer

Data: 31/01/2020

Grau en: Ciència política i gestió pública

La rellevància d'aquesta investigació és doble: primerament per la importància històrica – artística del *Movimiento de la Nueva Canción Chilena*, tant al país com a l'estranger; així com per la seva incidència en la política (institucional/partits i de la societat civil).

L'art, i en específic la música, han estat claus per al desenvolupament de l'ésser humà en totes les arenes de la vida que desenvolupa; no sent aliena la política. Anys 60, efervescència social de canvi mundial a causa de les guerres, la inestabilitat política produïda per la polarització de bàndols a la Guerra Freda, l'obertura dels mercats al sistema capitalista, entre d'altres. És aquí on neix la *Nueva Canción*, moviment que cerca recuperar una identitat popular (del camp xilè) i de caire llatinoamericanista. Cal assenyalar que aquest període es caracteritza pel sorgiment simultani d'aquest tipus de moviments (*Nuevo Cancionero* a l'Argentina, *Canto Popular* a l'Uruguai, Nova Cançó a Catalunya) (Jordán, L., comunicació personal, 4 desembre 2020).

El que pretén aquesta recerca és analitzar l'origen d'aquest moviment, que s'encaixa en un període únic a la història com és l'elecció de Salvador Allende i d'una nova concepció d'estat (*vía chilena al socialismo*); premissa que posa a l'estat com a actor principal en el desenvolupament de la societat, sent responsable dels seus ciutadans (Sandoval, R., comunicació personal, 8 gener 2020). I això explica el recolzament que rep l'art i la cultura durant la seva presidència (Díaz, P., 14 gener 2020). Un altre objectiu específic, és esbrinar les arrels musicològiques, l'origen dels artistes i el seu desenvolupament a l'estranger. També s'analitzen conceptes com el de "cultura política", entesa com al conjunt de coneixements, valors i actituds que tenen els individus davant assumptes polítics (López, F. 2000: 97). Tot això amb l'objectiu de vincular i entendre les teories sobre la cultura i la política, i els fets reals esdevinguts a l'època.

Xile començava a experimentar canvis organitzacionals en la societat: els joves, motivats per l'obertura de les universitats a les classes populars, deixen el camp i en conjunt amb lo anterior, motiven la creació artística amb un component de canvi social (acompanyant les lluites obreres). Per tant, el niu gestant dels artistes són les universitats, com és el cas de Quilapayún i Inti – Illimani. I això fa que el moviment sigui popular només en el seu origen (cercant una identitat camperola), i no en el seu desenvolupament, ja que els artistes tenen un bagatge cultural superior a la resta d'artistes i de la població en general.

Tal i com expressà Gramsci, lo important en el sorgiment de noves voluntats col·lectives en la transformació de la cultura nacional, és la crítica a que es sotmet el complex ideològic en les diverses fases històriques de la cultura d'un país, diferenciant un canvi entre les antigues i les noves (Hall, S. 2013: 198). I si en conjunt, neix una elit legitimada (els artistes) per les classes populars que desenvolupa una perspectiva contra-hegemònica; obtenim un procés de canvi profund de la societat i de la superestructura política (McSherry, P. 2017: 46), evidenciada també en la internacionalització del moviment.

En aquest sentit, existeixen dos tipus de circulació internacional: al principi com una *acció cultural exterior* (sense impacte en el context receptor ni a llarg termini), i més tard com a *diplomàcia musical/pública* (desenvolupament d'un programa estètic-polític que influeixi al context) (Rodríguez, J. 2016: 65).

En conclusió, els artistes no són els gestors de la revolta social sinó que són mers acompanyants (Carrasco, E., comunicació personal, 9 gener 2020). I la seva rellevància històrica es pot atribuir a la part funcional de la música: provocació d'emocions i pensaments en pro d'un canvi, és per això que roman en la memòria col·lectiva (la comunitat valora les composicions amb l'exili i posterior retorn dels artistes al país, el que explica perquè la música de moda als 60-70 no sigui la folklòrica-andina).

Si bé és cert que la incidència en la política, i viceversa, és molt rellevant; concloem que l'art per l'art, i l'art per a transmetre una idea en concret són molt distants l'una de l'altra (encara que poden arribar a co-existir, com en aquest cas). La influència dels joglars francesos, l'edat d'or de la literatura espanyola i l'art llatinoamericà, fan d'aquest moviment un fet no casual (Díaz, P., comunicació personal, 14 gener 2020); que es veu motivat per l'efervescència social mundial en pro de la construcció d'un sistema més equitatiu i just.

Per tant, sí bé és cert que l'art i la política estan relacionats, ha de ser aquesta última la que ha d'estar al servei de la primera: l'art i el pensament són els únics capaços de donar-li una finalitat a la vida humana (Carrasco, E., comunicació personal, 9 gener 2020); i per tant, l'apropiació política de la cultura sempre ha de ser qüestionada i criticada.